

СРПСКИ ТЕХНИЧКИ ЛИСТ

ОРГАН УДРУЖЕЊА СРПСКИХ ИНЖЕЊЕРА И АРХИТЕКТА.

Заштита и обезбеђење раденика.

I.

Питање о заштити и обезбеђењу раденика постало је од седамдесетих година прошлог века у културним државама једно од најважнијих друштвено-политичких и економних питања. Не само представници радничких класа, већ и људи, којима је поверено руковођење државним и самоуправним пословима трудили су се и труде се, да се ово питање регулише законодавним путем и да се умање и по могућству отклоне све невоље и опасности којима су раденици изложени у вршењу својих послова.

Циљ заштите и обезбеђења раденика као део економне политике јесте да оној, из дана у дан све многобројнијој класи народа, која нема никакве непокретне имаовине, већ опстанак свој и својих породица оснива једино на продаји своје умне и телесне снаге, с једне стране обезбеди што кориснију примену те снаге, а с друге стране да ублажи, ако не отклони штетне последице свих оних догађаја, који не зависе од наше воље а могу довести у питање и сам опстанак раденика и његове породице.

Пошто нам је немогуће да се на овом месту — у обиму једног чланка — упуштамо у детаљније претресање ових питања, остављајући то за другу, погоднију прилику, то ћемо гледати да само у најкраћим потезима, изнесемо нашим читаоцима шта је све на овоме пољу урађено код напреднијих народа, да бисмо показали што јасније, како у томе погледу рђаво стојимо ми у Србији и како је већ крајње време да се и код нас законодавним путем отпочне радити на заштити и обезбеђењу раденика.

Главни проблеми заштите раденика јесу следећи: 1) ограничење максималног дневног рада; 2) општа хигијенска заштита; 3) регулисање и обезбеђење исплате надница;

4) специфична заштита женских раденика и 5) заштита деце и малолетних раденика.

Сва горња питања регулисана су у већини страних држава било законодавним путем, било специјалним уредбама и прописима издатим на основу законских овлашћења.

У погледу трајања рада у Француској, Аустрији и Швајцарској законом је утврђен десеточасовни рад, на Новом Зеланду пак осмочасовни рад, с тим да се сав вишак рада преко 48 сати недељно има сматрати као прековремени дневни рад. Многобројни примери показују да ограничење радног времена није ни најмање штетно утицало на количину извршеног рада у индустрији и грађевинарству. Тако у Швајцарској имамо прикупљених статистичких података, који показују да је смањивањем дневног рада од 11 на 10 часова продукција на против порасла за 5 процената. У Аустрији су многа предузећа смањила радно време и испод законом максимиране границе, па је константован несумњив прираштај у интензитету рада. И у Немачкој је такође константовано да са смањивањем трајања дневног рада интензитет самог рада расте, а нарочито тамо где се од система исплате надницама прешло на исплату раденика по количини извршеног посла.

Са питањем о трајању дневног рада у вези је и питање о одмору. У главном имамо ове категорије прекида у раду: кратке паузе у оквиру једног радног дана, које пре свега служе за узимање хране о доручку и ручку и недељни одмор, који се јавља као неопходна потреба да се раденици окрепе и прикупе нове снаге за посао. Као што је лепо казао познати историчар Маколеј у једном свом говору у енглеском доњем дому приликом дебате о т. з. „десеточасовном закону“ — „Овај седми дан одмора није ни

у ком случају изгубљен, јер када сваки посао застане, када плуг лежи у бразди а из фабричких димњака престане избијати дим дешава се за народно богатство један важан процес, важнији него што се можда и једног радног дана може десити : човек, та машина над машинама, оправља се и навија тако да се у понедељак са бистријим духом, са оживљеном вољом и обновљеном телесном снагом враћа својим пословима“. На друго, такође често пута постављано питање : да ли је све једно да се раденик одмара једнога ма кога било од седам недељних дана дао је одговор IV хигијенски конгрес (1882) у једној од својих резолуција у којој је између осталог истакао да је важно да дан одмора у колико је могуће за све људе буде један и исти како би тиме и по спољашности био мирнији и тиши од свих осталих дана. Наравно да од принципа општег недељног одмора мора бити многобројних изузетака. Има нпр послова који се апсолутно не могу обустављати ни недељом јер треба да задовоље неку сталну, неопходну потребу. Такве су нпр. инсталације водовода, осветлења и т. п. Слично је и са многим саобраћајним установама. Најзад има послова код којих би прекидање посла недељом било из техничких разлога неекономно и неизводљиво (високе пећи, топионице итд.)

Хигијенска заштита своди се у главном: 1) на спречавање несретних случајева, који могу изненада, штетно дејствовати на човечији организам и 2.) на отклањање утицаја који постепено штетно дејствују на тело и који могу изазвати хроничне болести, разаравање организма итд. У Немачкој и другим државама на основу закона издат је читав низ прописа за спречавање несретних случајева у грађевинарству и разним гранама индустрије. (Прописи о прегледу парних котлова ради спречавања експлозије, замајцима, трансмисијама, дизалицама, скелама за грађевине итд.) За другу врсту штетних утицаја постоје, нарочито за заштиту индустријских раденика, хигијенски прописи о потребној величини просторија, о чистоти ваздуха, осветлењу и чишћењу радионица, њиховом намештају, снабдевању водом и т. д. Колико се бриге у Немачкој полаже на стварање што бољих хигијенских услова за раденике нека нам послужи као пример само онај познати факт: да су при грађењу канала Цара Виљема све бараке, које су иначе биле удешене према захтевима хигијене биле снабдевене и купатилима за раденике!

Извесне специјалне врсте занимања по-

требују нарочиту законодавну заштиту. Указаћемо примера ради само на рударство, које у погледу несретних случајева и штетних утицаја на организме надмаша многа друга занимања. Навешћемо као пример да просечан живот једног рудара (за енглеске прилике) износи свега 27,7 година, док живот земљорадника достиже 42,3 године. Опасност од несретних случајева постоји у рударству тако рећи на сваком кораку : при улажењу и излажењу, при раскопавању и транспорту материјала, подупирању и т. д. раденици су стално изложени опасностима, које се морају умањавати и отклањати законским прописима. Са опасностима од несретних случајева скопчан је читав низ других неповољних здравствених прилика. Засићеност ваздуха воденом паром отежава дисање и транспирацију, прашина и гасови експлозије штете органе за дисање, недовољна светлост, велике разлике у температури итд. све то постепено и стално дејствује на слабљење организма и показује колико пироко поље рада имају законодавна заштита и хигијена код рударства и других специјалних врста занимања

До пре кратког времена сматрало се да је питање о величини наднице ствар слободне погодбе између послодавца и појединих раденика и да нико са стране нема права да се у те послове меша. Данас пак и држава и поједине самоуправне установе сматрају не само за своје право већ и за дужност да утичу на питање о регулисању надница, као што утичу и на цене животних намирница. Тамо где постоје радничке организације једно од јаких средстава државне политике на овоме пољу јесте потпомагање закључивања колективних уговора т. з. *тарифа*, на основу којих могу послодавци закључивати погодбе са појединцима. Где пак нема ових организација, онда је дужност државе да преко *радничких комора*, које се стварају на основу нарочитих законских прописа утиче на регулисање надница. Даље дужност државе је да се у свима приликама, у којима се она јавља као послодавац стара, да се њени предузимачи или лиферанти ма које врсте строго придржавају постојећих тарифних уговора у погледу раденика. Овакву заштитну политику радничких надница воде већ дужи низ година у своме газдинству поред многих држава и друге политичке јединице а нарочито многобројне општинске управе у Енглеској, Француској, Немачкој, Холандији, Швајцарској и т. д. У погледу законског регулисања надница истиче се нарочито француски декрет од јула 1899. којим је департаманима и опшин-

ским управама признато право да при расписивању ма каквих поруцбина могу предузимаче обавезати на плаћање извесних минималних надница. Нови Селанд и Викторија (Аустралија) отишли су у овоме погледу најдаље утврдивши и законским путем утврђивање минималних надница за разнолике категорије послова преко нарочите перманентне комисије. Поред утицаја на величину надница државе се законодавним путем морају старати још и о исплати истих у готовом новцу и у одређеним терминима, а без икаквих одбитака осим оних који су законом прописани (одбици за обезбеђење, болничке фондове итд.) У Аустрији нпр. код радника, који стално раде на неком послу а немају већу зараду од 1200 круна годишње не може се на њихово примање ставити никаква забрана за ранија дуговања. Код већих прихода може се забранити највише до једне трећине. У Немачкој при ликвидацији или отварању стацишта појединим предузећима радници имају првенствено право наплате својих надница.

С обзиром на слабију конституцију женских радника а нарочито малолетне деце законодавци се труде да их заштите ограничењем радног времена а често пута и апсолутном забраном да се такви радници употребљују за извесне послове који захтевају већу снагу мускула. Несумњиво је утврђено да при данашњем стању индустрије женски радници имају мање изгледа да се телесно добро развију него мушки. При извесним специјалним пословима такође је забрањена употреба женских и малолетних радника (рудници угља, рафинерије, фабрике конзерви, металне фабрике ит.д.) Заштита малолетних радника потребна је не само с обзиром на правилно развијање организма

већ и са обзиром на васпитање и духовно образовање. У Пруској, Саксонској, Бадену и Швајцарској увођење обавезне наставе изазвало је одмах и законску заштиту деце и малолетника у области индустријских и занатских послова.

По свима изложеним питањима о заштити радника код нас у Србији тако рећи до данас није ништа урађено. И оно нешто штурих прописа што се промакло у поједине специјалне законе не примењује се онако како би требало да буде. Ми смо — истина приватном иницијативом — стигли да образујемо и „Друштво за заштиту животиња“, — али у погледу заштите радника наша држава није сматрала за потребно да учини ма шта за побољшање положаја радника, док се у културним државама делање у овом правцу не сматра ни у ком случају као акт неког милосрђа, већ као важан део рационалне економне политике.

Нешто мало у том погледу урадила је Дирекција Државних Железница стављајући у дужност предузимачима да се старају о безбедности радника и предохране од несрећних случајева, и обезбеђујући радницима исплату зараде у готовом новцу и у одређеним терминима.

Са похвалом се може истаћи рад Општине Београдске у овоме правцу, која показује вољу да бар на својим пословима поради нешто на заштити радника. Утврђење минималне наднице за послове у режији као и утврђивање максималног десеточасовног — дивног рада за велике општинске послове, који се извршују путем предузимача, свакојако представљају кораке у напред при којима само не треба застати.

Д. Б.

Честобродичке трасе.

Уредништву Српског Техн. Листа.

У 18. броју Техн. Листа од ове године у чланку „Мало више светлости у послове око честобродичке железничке трасе“ изнесене су неколике нетачности које хоћу да исправим молеће све оне, који у будуће хоће више светлости у честобродичку ствар да уносе, да претходно добро обавесте себе, па после друге.

Тако се тамо вели:

„ Та траса, од Св. Петке па клисуром Грзе и до „лином Честобродице до „Столица“ не беше тада „ на терену обележена, што није могло ни бити,

„ јер су првобитни тахиметарски снимци морали „ још знатно да се допуне . . . .“

Никако тахиметрисање ми нисмо вршили на терену ради допуне тахиметарских планова, него смо од првог дана имали одмах да обележавамо трасу извучену на старим плановима још из доба пок. М. Марковића, који су пре десетак година још били допуњени даље:

„ Нама није познато какав је реферат поднео Уп- „ равник за грађење (после обилажења у половини „ Маја 1907.) али знамо, да је рад око процеђива-

„ на земљишта вршен и распоређен противно техничким правилима и искуству на шта је у своје време обрађена пажња на то да дренажа каква се врши неће имати никаква дејства. *Кад су се доцније радови око одводњивања на делу трасе Слеме — Столице, почели развијати и све тешкоће и скупоћа истих предвиђати*, секција II. је у свом реферату из прве половине јула 1907. упућеног управи, представила целисходност напуштања ове трасе и усвајање оне г. Јирачекове преко Обрадове Столице“

Овде има највише нетачности, јер за време обилажења трасе г. Милашиновића маја месеца 1907. ми смо само осовину били обележили, а у то време смо још на извесним местима попречне профиле снимали. дакле, нисмо ни са целим пројектом готови били, а

трећег јула 1907. је тек комисија изашла за одредбу начина и обима дренаже, а једанаестог јула 1907. је секција поднела предлог да се напусти Честобродица и узме у рад поправљена траса г. Јирачека, а тринаестог јула је стигао одобрен програм за дренажу по предлогу комисије, а тек деветнаестог јула је предузимач почео рад на прузи, ударивши прво пијуком у један усек у Грзи, пошто му је тог дана почетак рада одобрен. На дренажи пак отпочет је рад 25. јула. Шта је после било види се из мога извештаја у инжењерском удружењу, који је штампан у 3. бр. Техн. Листа у чланку „Рад Удружења Српских Инжењера и Архитекта.“

Св. Петка

8. VI. 1908.

О. Кузмановић.

Ђорџа с прашиком по друмовима.

(наставак)

Потреба за поправку друмова у Француској услед аутомобилског саобраћаја.

У Француској су стекли искуство да непрестано повећање саобраћаја аутомобилима на неочекиван начин аба друмове. Спочетка, док су аутомобили били лаки и док су се кретали умереним брзинама, држало се, да аутомобили не кваре друмове изванредно. Сада, од како тешки аутомобили јуре по друмовима брзином од 60 Километара на сат, друмови се тако брзо оједјају, да инжењери, одређени за одржавање друмова нису у стању да их одржавају у добром стању с досадашњим новчаним средствима. Цени се да сад друмови са живим саобраћајем трају једва $\frac{1}{3}$ оног времена колико до сад. Буџет за одржавање друмова смањен је за године 1890 — 1895 од 30 милиона франака на 29 а 1906 повећан је за 500 000 франака па и ово није доста.

Вели се, да су с натапањем друмова тером нарочито добре резултате постигли у департману *Seine et Marne*. Периода за обнављање горњег строја толико је проширена, да поред трошкова око натапања и при најживљем аутомобилском саобраћају трошкови око одржавања нису прекорачени.

За добро одржавање и успешно сузбијање прашине показало се сад сасвим довољно кад се површина натопа тером тако да овај продре у горњи строј за 5-6 сантиметара. Међутим се надају, да ће при обнављању горњег строја и истовременом натапању тером постићи још много боље резултате. У департману *Seine et Marne* чиниће се у том смислу покушаји. Ту су на друму на ком се обнављао горњи строј разасули по 3 килограма тера на квадратни метар, па преко тога су разастрли туцаник. После тога су отпочели

набијање ваљцима али с малим додатком ситнежа за испуњавање међупростора и без воде или само с толико воде да маса не приања за ваљке. На завршетку су натопили као обично тером и горњу површину. Овај начин рада, и ако захтева много већу потрошњу тера није се показао особито скуп јер није било потребно скупо довлачење велике количине воде.

Француски службени лист за друмове: „*Annales des Ponts et chaussées*“ набраја добре стране и махне које су се при том појавиле. Детаљни извештаји дотичних инжењера допуњени су систематски поређаним резултатима искуства које је прибрала централа поманутог департмана. Од интереса је искуство које је у департману *Seine et Marne* стекао шеф — инжењер *M. Heude*. Извештај о томе датиран је 29. новембра 1905. године. „Да би натапање тером било успешно, потребна је извесна вештина и искуство при употреби ваљака. Даље је потребно да је друм нов, врло сув и снабдевен с мало ситнежа за везу камења. За рад треба изабрати суво и топло доба године. У понеким случајевима може натапање тером да буде већма штетно но корисно. У срезу *Milun*-ском где радници имају извесног искуства од 1905 године на овамо, натапање тером испало је готово свагда добро. На основи ових покушаја могу се извести ови закључци:

1). Све макадалмисане друмове, на којима је жив саобраћај, треба натапати тером. И то не само зарад сузбијања прашине но и зато што одржавање друма постаје јефтиније, пошто се обнављање горњег строја врши у већем размаку времена.

2). Свуда где год путују многи аутомобили вели-

ком брзином, мора се вршити натапање друма, јер је тад мање оједање друма.

3). Не исплаћује се натапање оних друмова на којима је мали саобраћај, јер би услед велике потрошње скочила цена теру.

Даље вели:

По свима друмовима где је мек камен у горњем строју и где је употребљено много слојне грађе (ситнежа) натапање тером пре је од штете но од користи.

Примедбе шеф-инжењерове завршује се: „Ми ћемо у департману Seine et Marne све друмове на којима је жив саобраћај, нарочито саобраћај аутомобилима, од сада све натопити тером приликом обнављања горњег строја и то нарочито на оним деоницама где је због близине какве рафинерије или фибрике шећера врло велико абање друмова.

(наставиће се)

СТРАНА ТЕХНИКА

Мост — Henry Hudson у Њујорку.

Варош Њујорк намерава, да подигне преко реке Hudson-а мост од армираног бетона. Мост се подиже за успомену на Henry Hudson-а, који је пре три стотине год. пронашао по њему названи залив Hudson.

Главни лук из армираног бетона за овај мост имаће отвор 214,15 м., стрелу лука 53,99 м., полу пречник лука до пред само теме 137,53 м., а у близини темена, на сразмерно малој дужини 149,15 м.

Као што се види, ове димензије превазилазе у знатној мери све сличне творевине до сад изведене. (Гринвалд 70,15 м., Ада 70,15 м., Луксенбург 84,80 м. и Плауеи 89,99 м.).

Лук Hudson-ског моста има ширину 21,35 мет.,

дебљину у темену 4,58 м., а у ослонцима 8,54 м. Огромна сопствена тежина конструкције чини, да се саобраћајни терет при статичком прорачуну може потпуно занемарити, а такође је незнатан и утицај температуре.

Сем главног отвора, постоје с обе стране његове више споредних отвора по 30,50 м., конструисаних у обичном бетону у виду полукруга. Поред тротоара са ширинама по 4,5 м., предвиђена су четири железничка колосека, а уз то и стаза за обична кола. Дужина моста износи 866,20 м., а његово коштање цени се на 19 милиона динара.

A d. t. p. d. B.

М. Турудић.

Б Е Л Е Ш К Е.

Локомотива са петролеум-мотором. Белгиске државне железнице имају у употреби једну малу локомотиву, коју креће један потролеум-мотор од 40 Р. С.; сем тога на локомотиви се налази једна динамо, која служи за пуњење 88 Tudor-ових елемената. Кад је у извесном времену потребно, да се изврши већи рад, тада се пуштају електрични акумулатори, који у снази допуњују петролеум-мотор. Ова се локомотива са овако комбинованим моторским снагама може употребити врло корисно у разноврсним приликама.

Д.

Извоз гвожђа и челика из Русије у 1907 г. новијег је датума, тако је извезено: у 1904 г. 56.000 пуда; 1905 г. 583000; 1906 г. 2.490700, а 1907 г. попео је се извоз на 14.472.000 пуда. (Руски пуд = 16.380 кгр.) Горе наведене цифре односе се на трговину са Европом, Финском и Кавказом.

Извоз челика у 1906 г. износио је незнатну количину и био је врло слаб према извозу гвожђа. Међутим у 1907 год. извоз је се удесетостручио и заузео прво место.

Руски челик у 1907 г. нашо је купце на оним пијацима, за које је раније потпуно непознат био, та-

ко су нпр. знатне количине челика извезене у Велику Британију, Јужну Америку и Мексико.

Експорт руског челика у 1907 г. био је на поједине земље овако подељен: Шпанија 1.088.000 пуда; Велика Британија 950.000; Румунија 986.000; Јужна Америка 677.000; Мексико 672000; Кина 366.000; Африка 198.000 и Аустро-Угарска 109.000 пуда. Податци о извозу у Финску нису још публиковати.

Извоз сировог гвожђа од 1.188.000 пуда у 1906 г. попео је се на 4.506.000 пуда у 1907. г. који је на поједине земље овако подељен: Италија 2567.000 пуда; Немачка 517.000; Аустро Угарска 469.000; Белгија 443 000; Јужна Америка 337 000; Холандија 39000 и Турска 12.000 пуда.

Дакле количина извезеног гвожђа исто мања је од извезеног сировог гвожђа; тако је сировог гвожђа извезено: 4506000, а осталог другог гвожђа 4365.000 пуда.

Од септембра прошле године цена сировом гвожђу, челику и гвожђу свију других врста почела је на свима светским пијацима јако да пада. Па и пред тога извоз руског гвожђа и челика не само да не опада него стално расте.

Д.

СТЕЧАЈ

за израду скица за нову зграду Управе Државних Монопола

Управа Државних Монопола намерна је да подигне нову грађевину за своје канцеларије, благајне, продавнице и радионице за израду хартија од вредности.

Да би се добило што боље решење за ову грађевину која треба у свему да одговара захтевима поменуте установе, као и прописима технике, Управа Државних Монопола решила је : да потребне јој нацрте добије путем јавне утакмице.

Чл. 1.

Такмичити се могу сви архитекти Словени.

Чл. 2.

Грађевина се има подићи на земљишту Управе Државних Монопола које постоји у парку Министарства Финансија на углу Кнез Милошеве и Немањине улице, и то на простору који је представљен у котираном ситуационом плану Бр. 218.

Чл. 3.

Грађевина се може поставити у границама постојећих регулационих линија, а допуштена је и измена регулације на угловима А и Б.

У случају да се грађевина повуче у унутрашњост плаца водиће се рачуна о уличним нивелетима.

Чл. 4.

Број, величина и намена свију захтеваних просторија, њихов узајамни положај, описан је у програму за грађевину.

Чл. 5.

Избор је стила слободан. По могућству жели се израда у слободном стилу са применом српских народних мотива.

Чл. 6.

Грађевинска сума предвиђена је од (1500000) један милион и пет стотина хиљада динара, не рачунајући инсталације.

Чл. 7.

Сваки утакмичар има да поднесе : основе за све спратове, потребне пресеке за јасну представу решења изглед са две стране све у размери 1 : 200, перспективни изглед у произвољној размери ситуација, грађевине са учртаним колским и пешачким прилазима у размери 1 : 400.

Уз скице ваља поднети објашњење у коме ће бити изложене главне напомене о диспозицији грађевине и простора, о градиву, декорацијама и т. д. Главне су зидне масе од опека. Исто тако треба да је у објашњењу изнесена запремина грађевине рачунајући од патоса најнижег спрата до горње ивице главног венца, као и просечна цена по кубном метру.

Цртежи треба да су јасни, оштри и прецизни основе у једном тону, перспектива у једном тону са лаким сенкама.

Чл. 8.

Електрично осветлење и парно грејање просторија вршиће се из нарочите централе, коју ће подићи Монополска Управа одвојено од ове грађевине, а која не улази у програм ове утакмице.

Чл. 9.

Жели се да грађевина буде што боље осигурана против пожара.

Чл. 10.

Оцењивачки суд задржава право да реши, коме ће се од победилаца уступити дефинитивна израда плана и извођење грађевине.

У победиоце не рачунају се они чије су скице откупљене.

Чл. 11.

Лице коме се уступи израда дефинитивних планова и извођење грађевине, дужно је да ову израду у свему по примедбама које му се буду поставиле од стране оцењивачког суда, а награда ће му се рачунати по правилима за јавне утакмице у области архитектуре, која су усвојена на конференцији српских архитеката 28. октобра 1904. године а по фактичној вредности извршених радова којима је оно руководило.

Чл. 12.

Награде за скице има три и то :

Једна I-ва награда у 7000 динара.

„ II-га „ „ 4000 „

„ III-ћа „ „ 3000 „

Може бити откуп по нахођењу оцењивачког суда.

Чл. 13.

У случају да ни једна скица не заслужује прву награду поступиће се по члану 12. поменутих правила за јавне утакмице. Награђене и откупљене скице својина су Управе Државних Монопола

Чл. 14.

Чланови су оцењивачког суда :

1). Владимир Покровски, архитекта из Петрограда.

2). А. Поливка архитекта из Прага.

3). Андра Ј. Стефановић ректор Универзитета.

4). Душан Живановић, виши архитекта Министарства Грађевина.

5). Драг. Маслаћ, архитекта Министарства Грађевина.

1). Саветујући су чланови :

1). Карло Диренбергер, члан Управног Одбора Управе Државних Монопола.

2). Раша Милошевић, управник Државних Монопола.

3). Светолик М. Поповић, инжењер Управе Државних Монопола.

Чл. 15.

Скице морају бити предате Управнику Државних Монопола најдаље до 20 октобра текуће године до 6 часова по подне и само ће се ове скице узети у оцену. Сваки цртеж једног решења треба да је обележен истим знаком или изреком. Такав знак или изрека биће на затвореном завоју у коме ће бити име утакмичара.

Чл. 16.

Оцењивачи даће свој суд најдаље до краја новембра текуће године.

Чл. 17.

Ситуациони котиран план земљишта, програм рада са потребним објашњењима могу се добити у канцеларији инжењера Управе Државних Монопола сваког радног дана од 8 до 12 часова пре подне.

Чл. 18.

Резултат утакмице биће објављен у „Српским Новинама“ и у свему осталом поступиће се по напред поменутим правилима.

МБр. 9363. Из канцеларије Управе Државних Монопола, 20. маја, 1908. год. у Београду.

Ђорђе Миловановић.

дипломирани инжењер

Далеко од своје драге отаџбине, од своје ојађене старе мајке, далеко од нас његових другова, испустио је своју млађану намучену душу 10. ов. м. у Берлину где је и сахрањен, наш добри Ђока Миловановић дипломир. инжењер и државни питомац. Да, за навек је склопио своје очи један ваљан и честит млад човек, угасио се један живот пун идеала и честитости, престало је куцати једно срце пуно племенитости и врлина — нашег јадног Ђоке више нема међу живима. Заиста страховита истина! Да ли има кога, који је познавао доброга Ђоку, а да не осети у души својој ужасан бол и тугу при помисли, да је Ђока за навек склопио своје очи, да је оно његово весело и насмејано лице, његови осмејци пуни искрености и доброте, који се увек играху на његовом лицу као несташни и весели лахорна лиснатом грању, хладна и грозна смрт претворила у једну непомичну ледену стену.

Кроз цео свој живот само га је пратила борба за насušни хлеб, пратила га вечита оскудица и немаштина и поред свега тога, као одличан ђак свршио је основну школу и 7 разреда гимназије у Крагујевцу и да би и то пре дошао до коре хлеба себи и својој мајци ступио је у нашу Војну Академију. Али је и ту ваљда, судбина хтела да му живот загорча, јер се тако разболи, да је морао бити отпуштен из Академије. Може се замислити какви су тада очајни тренуци били у животу Ђокином! али је он и тај удар судбине стојички поднео. Његови класни другови задахнути хуманизмом просвећених људи и другарском болећивошћу, видећи у Ђоки необичан таленат и вредноћу, помагали су га материјално, док је гимназију довршио и матуру положио.

После свршене матуре Ђока се упише на наш Технички факултет и после четворогодишњих штудија сврши га одлично, а ускоро затим положи одлично и државни технички. испит. На конкурс за изучавање конструкција и грађевина од армираног бетона, по препоруци колегијума професорског на техници Ђока је послан у Берлин као државни питомац где је ево, и свој живот завршио

Смрт Ђокина тежак је и страховит удар који је постигао његову несрећну мајку, његове другове и отаџбину, јер јој је пок. Ђока обећавао једног ваљаног и одличног радника на културном пољу. Тежио је да се што више обогати стручним знањем и спремом, како би као достојни преставник српске техничке струке могао корисно делати и достојно се своме народу одужити, за то је и отишао у један центар културе, у једно културно јако и напредно племе, да на живом извору техничке науке и праксе што више знања поцрпи, не жалећи ни умне ни физичке снаге да постављени циљ постигне.

Али под веома напорним радом, а већ и раније ослабљен организам, подлегао је тешкој бољци и свој је живот у најлепше доба завршио.

Посвећујући теби, добри Ђоко, ово неколико тужни речи, рука ми дрхће и снага ми малаксава, кад помислим да те ми твоји другови никад нећемо више видети, кад се сетим твоје ојађене старе мајке, којој си све и сва био: и нада и утеха и потпора у старим данима њеним. а сада си је ишчупана срца оставио да за тобом јединцем својим кука и нариче.....

При растанку с тобом, јадни Ђоко, знај, да ће сећање и успомена на тебе вечито живети у срцима нашим, нека ти је лака туђа земља, која те покрива и нека ти Бог душу опрости добри и јадни Ђоко.

Јуна 1908. г.
Београд.

Милан М. Аћимовић.

В е с т и.

Личне вести.

Указом Њ. В. Краља од 1. јуна 1908. год. постављен је у Дирекцији Срп. Држ. Жел. у управи за грађење, за инспектора друге класе г. Сима Шевић, виши инжењер друге класе.

Решењем Г. Министра Грађевина од 9. јуна ове год. а на основи чл. 18. закона о уређењу Министарства Грађевина, одређени су на службу:

У Министарству Грађевина г. Сиљан Пејчиновић архитект друге класе, до сада на служби у грађевин. одељку при Управи града Београда, и у грађевинском одељку при Управи града Београда г. Петар Јовановић инжењер друге класе, до сада на служби у грађевинском одељку при начелству округа Београдског.

Оправка гимназиске зграде у Пожаревцу, уступљена је Милив. Ж. Антићу, предузимачу за 8140 д од предрачунске суме ниже за 2534.50 д. или 23.74% плаћа окр.

Два камена моста и један пропуст саградиће се ове год. преко реке Арнауте на окр. путу Бољевац-Књажевац, и то

а) у селу Бољевцу од 16. м. распона;

б.) у селу Добрујевцу од 15. м. распона; и

в.) један пропуст преко воденичне јаруге до камена моста у селу Бољевцу, од 1,50. м. распона.

Пројекат за ове објекте израдио је самоуправни инжењер г. Ст. Бурмазовић

Предрачунска је сума 45776, 36 дин.

Дрвени мост преко реке Ликодре на окр. путу Шабац — Крупањ Км. 58+30 оправиће се ове год. по предрачуну самоуправног инжењера г. Ј. Зрнић.

Предрачунска је сума 1217,55 ди.

Мост на Ранутовачком потоку на државном путу Врање — Ниш оправиће се ове год по предрачуну в. инжењера г. Свет Јовановића.

Предрачунска је сума 625, 20 дин.

Подзиде на Буковима и осигурање пута Ужице — Косјерић — Ваљево од реке Кладорубе извршиће се ове год. по предрачуну окр. инжењера г. Ђ. Јевтовића.

Предрачунска је сума 2178, 96 д.

Вештачки радови на делу пута Жагубица — Лозница — Јосиково — Влаоле Горњани код села Лознице извршиће се ове год. по пројекту окр. инжењера г. Влад. Гавриловића.

Предрачунска је сума 8801, 25 дин.

По прегледаним и одобреним пројектима извршиће се ове год.

Оправка Народног позоришта, у Београду предрачунска је сума 7459.67 дин.

Нашим повереницима и претплатницима.

Како се концем овога месеца јуна завршава рачунска година 1907/8 а на дугу нам остаје многа вересија из 1906/7 и 1907/8 године, то молимо све наше претплатнике који нису измирили свој дуг, да изволе новац што пре положити нашим повереницима по унутрашњости или послати непосредно благајнику Српског Техничког Листа, како би администрација била у могућности да им и у будуће редовно шаље лист, у противном, администрација ће бити принуђена, да свима дужницима лист обустави.

Уједно администрацији је част замолити све своје поверенике, да се изволе заузети око прикупљања претплате и исту што пре пошљу благајнику листа, а администрација ће им кроз дан-два послати признанице које су сада у штампи, како би им бар у неколико олакшало заиста тежак посао око прикупљања претплате.

Наши су повереници:

За округ београдски г. Јов. Ђ. Симеоновић в. инжењер;
за округ ваљевски г. Чед. Гагић инжењер;
за округ врањски г. Свет. Јовановић виши инжењер; и
М. Јоксимовић инжењер;
за округ крушевачки г. Никола Писа инжењер;
за округ крагујевачки г. Лука Ивковић инспектор; и Дим.
В. Милошевић инжењер;
за округ крајински г. Бож. Минић инжењер;
за округ моравски г. Дим. Поповић инжењер;
за округ нишки г. Јосиф Ринер инспектор;
за округ пиротски г. Мил. Павловић виши инжењер;
за округ подрински г. Петар С. Бојић, в. инжењер; и
Јов. П. Зрнић окружни инжењер;
за округ пожаревачки г. Свет. К. Русидес виши инжењер;
и Петар М. Ракић инжењер;
за округ руднички г. Чед. Младеновић инжењер;
за округ смедеревски г. Јован Банић инспектор и Ми-
лија Нинић инжењер;
за округ Топлички г. Лаза С. Живковић инжењер;
за округ тимочки г. Влад. Здравковић и Свет. Аранђе-
ловић инжењери;
за округ ужички г. Ђока Јевтовић инжењер; и
за округ чачански г. Мил. З. Протић инжењер;
Поред напред именоване господе, претплата се може по-
ложити и осталим инжењерима, или непосредно послати потпи-
саном благајнику листа.
јуна. 1908 г.
Београд.

Благајник

Српског Техн. Листа.

Јован Ђ. Раденковић.

Власник за Удружење Срп. Инжењера и Архитекта **Нестор Манојловић**, начелник Минист. Финансија у пен.
Одговорни уредник: **Драгољуб Мирковић** инжењер, управник београдског водовода, Макеизијева 4.
Штампарија К. Грегорића и Друга — Београд. Узун-Миркова 4.